

VERZOENING MET HET VERLEDEN IS HOOP VOOR DE TOEKOMST

Schaamte, verdriet, en soms gruwelijke verhalen. De gebeurtenissen in en rond de zogeheten Jappenkampen maken veel los. Zo bleek ook vorige week tijdens het bezoek van kardinaal Shirayanagi aan ons land. Dagen waarin hij probeerde het werk van de verzoening tussen Japan en Nederland voort te zetten.

In een zaaltje met dertig tot veertig deelnemers staat iemand voor de microfoon die niet meer verder kan praten overmand door emoties. Het is Leo Geleijnse die een eerste reactie probeert te geven op hetgeen daarvoor gezegd is. Leo Geleijnse is oorlogsslachtoffer van de Japanse agressor in een vlak na de Tweede Wereldoorlog en zeer beschadigd door de martelingen die hij heeft moeten ondergaan. Maar juist met hem is een belangrijk stuk verzoeningwerk begonnen. In 1987 heeft hij kardinaal Shirayanagi naar Nederland weten te krijgen. In een hotelkamer in Amsterdam heeft de kardinaal hem recht in de ogen gekeken en om vergeving gevraagd. In een later uitgegeven boek schrijft Geleijnse hoe indrukwekkend deze ontmoeting was en hoe hij daarna gehuild heeft. Tien jaar later kwam kardinaal Shirayanagi opnieuw naar Nederland om zich openlijk te verontschuldigen voor de oorlogsmisdaden van de Japanse natie tegenover de slachtoffers van de Japanse bezetting van Nederlands-Indië. En nu is kardinaal er weer en Leo Geleijnse ook. Beiden bezochten vorige week een tweedaagse congres en ontmoetingsdagen in kasteel Wittem in Zuid-Limburg. En al heeft Geleijnse kunnen vergeven, de pijn is er nog steeds.

GESCHIEDVERVALSING

Ook kardinaal Shirayanagi, intussen oud-aartsbisschop van Tokio, beseft dat, zo blijkt uit zijn inleiding aan het begin van het congres. Hij spreekt over zijn aanwezigheid bij het Indisch monument in Den Haag op 14 augustus 1997. Dan vertelt hij hoe geschokt en bedroefd hij was, omdat hij voelde hoe diep de wonden waren die zelfs vandaag de dag de slachtoffers in hun lichaam en geest meedragen. “Ik besepte toen, dat ik met mijn medeleven nooit voldoende de diepte van hun pijn zou raken”, zegt hij letterlijk. Daarom betreurt hij ten eerste dat in Japan enkele ‘geschiedenisherzieners’ een nieuw schoolboek voor middelbare scholieren hebben kunnen uitgeven, waarin wordt voorgewend of een aantal oorlogsmisdaden gewoon niet is gebeurd. Het gaat dan met name over de tienduizenden zogenaamde ‘troostmeisjes’ die door Japanse militairen werden ontvoerd en tot prostitutie werden gedwongen. De kardinaal benadrukte hoe belangrijk het is zulke feiten – die vandaag de dag nog steeds gebeuren in andere landen – te bevestigen en te veroordelen “om te voorkomen dat zulke misdaden onverminderd doorgaan”. “Door de kwestie van de oorlogsmisdaden van de Japanners op te rakelen helpen we degenen die op dit moment lijden, door het geweten van de volkeren die nu een conflict hebben te bewegen.”

PSYCHISCHE HULP

Een boodschap die goed werd ontvangen door de aanwezigen, waarvan een groot deel betrokken was bij de stichting Sakura die samen met pastor Herman Peters het congres had georganiseerd. Deze stichting richt zich op kinderen die geboren zijn uit een meestal gedwongen seksueel contact tussen de Japanse bezetter en een Indische, Indonesische of Nederlandse moeder. “Ik heb viereneenhalf jaar psychische hulp gehad en zelfs op het punt gestaan me voor de trein te werpen”, vertelt iemand die half-Japans, half-Indonesisch is aan de zaal. Intussen heeft hij zijn identiteit geaccepteerd en zelfs de naam van zijn vader overgenomen. “In 1999 heb ik een bloemetje op het graf van mijn vader gelegd. Er viel een steen van mij af. Ik heb daar zitten huilen.” Ook vertelt hij hoe jammer hij vindt, dat in

Nederland zijn moeder niet als oorlogsslachtoffer is erkend. “Als Nederland deze mensen al niet erkent, kun je dat van Japan ook niet vragen.” Later op de dag spreken ook anderen die in een soortgelijke worsteling zitten de eigen identiteit te accepteren. Sommigen zijn zelfs mishandeld door hun stiefvader of eigen moeder. “Het gaat erom dat je er niet mag zijn, zoals kinderen van NSB-ers”, vertelt Richard Volckmann, voorzitter van de stichting Sakura. “Ik maak mee dat vaders hun kinderen niet eens een aai over de bol durven geven, want ze weten niet wat dat is, omdat ze nooit liefde hebben ontvangen.

ONVERWEKTE TRAUMA’S

Wat het gevolg kan zijn van onverwekte oorlogstrauma’s vertelde ook een Japanse mevrouw die twintig jaar geleden getrouwd was met een Amerikaanse Nederlander die in een Duits kamp had gezeten. Hij strafte haar en haar kind voor wat hijzelf had meegemaakt. De sporen van zijn mishandeling waren bij de vrouw die vertelde nog goed zichtbaar. Ze liep zo mank dat ze bijna viel en kon met één oor nog maar weinig horen. De vrouw maakte duidelijk dat het belangrijk is dat slachtoffers van oorlogen verzoening moeten vinden. “Anders uit hun frustratie zich naar anderen.” Een ander verhaal kwam van iemand die tijdens de oorlog in Nederlands-Indië geboren was en zes of zeven psychiaters had gehad. Op z’n vierde had hij z’n moeder verloren en z’n vader heeft hij nooit gekend. “Ik had zoveel verdriet, en dat verdriet heeft Jezus gedragen”, getuigde hij. “Wij mogen niet haten”, riep hij de aanwezigen toe. “Want Jezus heeft de moordenaar op het kruis ook vergeven, 1977 jaar geleden. Wij hebben niet het recht om te haten. Ik hoop dat er een dag zal komen dat we elkaar omhelzen en zeggen: we zijn een kind van God.” Na zijn woorden liep hij naar de kardinaal en gaf voor het eerst in z’n leven een Japanner een hand. Onder het eten vertelde mevrouw Hamer nog een verhaal van haar Foundation Project Implementation Committee, een stichting die zich bezighoudt met een slachtoffers van gedwongen prostitutie. Ze was op zoek naar de kinderen van een vrouw die vanaf haar twaalfde gedwongen was tot prostitutie met Japanse soldaten. Kardinaal Shirayanagi zou daarbij wellicht een belangrijke rol kunnen spelen.

NIEUWE GENERATIE

De bewogen verhalen van deze mensen toonden misschien nog wel het beste aan hoe belangrijk het is het verleden niet te verdoezelen in halfslachtige geschiedenisboeken. Mevrouw Noriko Ito uit Yokohama, in gezelschap van haar zeventienjarige dochter Ei, is werkzaam in het onderwijs. Mevrouw Ito benadrukte het belang van zulke kennis van de geschiedenis verdiepen, speciaal de jongere generatie dient onze koloniale overheersing van de verscheidene Aziatische landen te bestuderen, zodat vriendschap daarop opgebouwd kan worden. “Beide generatie vrouwen waren geraakt door de verhalen. Dochter Ei: “Ik hoop hier over met m’n leeftijdgenoten te kunnen spreken.

PRILLE ERKENNING

Tijdens een interview met een Katholiek Nieuwsblad maakt Kardinaal Shirayanagi duidelijk hoe pril de erkenning van oorlogsmisdaden eigenlijk is in Japan. “Pas veertig of vijftig jaar na de oorlog werden dingen bekend, die destijds gebeurd zijn. Meer mensen gingen erover spreken. Ik ben zelf een soort pelgrimstocht begonnen om excuses te vragen. Zo ben ik naar China geweest om mensen te ontmoeten, en ook in Korea en de Filippijnen. Ik heb daarin het voortouw genomen, omdat ik destijds aartsbisschop van Tokio was en voorzitter van de Japanse bisschoppenconferentie. Er zijn ook wel mensen in de maatschappij die hieraan meedoen, maar het is een kleine groep pioniers.” Wat de ‘herziening’ van de geschiedenisboeken betreft, is de Kerk druk bezig samen met de bisschoppen van Korea het verleden te bestuderen en een gezamenlijk leerboek op te stellen van de afgelopen honderd

jaar. “Zoiets is niet gemakkelijk. Maar zoals de paus zei: een helder begrip van de geschiedenis is het eerste. Van daaruit kun je dan de waarheid ontdekken.

”MOLUKKEN

In het interview gaf de kardinaal overigens aan, dat hij met zijn verzoeningswerk verder wil gaan dan de Japanse oorlogsmisdaden. Naar aanleiding van zijn gesprek met een delegatie uit de Molukse gemeenschap in Nederland vorige week, wil hij proberen te bemiddelen in het conflict tussen de christenen en de moslims. In juni zal de kardinaal in Indonesië zijn om een congres mee te helpen voorbereiden voor alle Aziatische religies dat in november zal plaatsvinden in Indonesië. “een van de hoofdthema’s zal het geweld tussen christenen en moslims zijn. Ik ben een religieus mens en kan me niet te veel met politiek bemoeien, maar ik zal de kans aangrijpen om een internationale interventie te vragen.”

BUITEN DE SCHIJNWERPERS.

Een kardinaal die ondanks zijn leeftijd niet ophoudt te werken voor vrede, gerechtigheid en verzoening. Helaas was zijn tweede bezoek wat meer buiten de schijnwerpers, met name door de afwezigheid van mensen uit de politiek die zich massaal hadden afgemeld en zelfs geen vertegenwoordiger hadden gestuurd. Voor de kardinaal was het niet zo erg. Zijn bezoek was nu minder formeel en er was meer ruimte voor dialoog en uitwisseling. Zo kwamen de aanwezigen, onder wie veel innerlijk gewonde mensen, wat meer aan bod. En om hen was het tenslotte te doen deze dagen.

Eugene Brussee

Katholiek Nieuwsblad, nummer 34 - 25 mei 2001